

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет
Кафедра української літератури

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Вивчення літератури народів України в ЗЗСО»
вибіркова

Освітньо-професійна програма – Українська мова та література
Спеціальність 014.01 Середня освіта
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Факультет філологічний
Мова навчання українська

Розробник: Мельничук Богдан Іванович, професор, доктор філологічних наук
Профайл викладача [Мельничук Богдан Іванович](#)

Контактний тел. 53-37-49

E-mail: b.melnychuk@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle

Консультації Онлайн-консультації: згідно з графіком.
Очні консультації: за попередньою домовленістю.

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

У курсі «Вивчення літератури народів України в ЗЗСО» зроблено аналіз статистичних даних про національний склад населення України, розглянуто 12 літератур, таких як: кримськотатарська, білоруська, російська, польська, румунська і молдовська, угорська, єврейська, німецька, грецька, циганська, грузинська, гагаузька. Кожна тема має таку структуру: історія етносу, його поселення в Україні, історія літератури та фольклору цього етносу, розвиток цієї літератури в Україні. Окремими портретами подано творчість найвидатніших представників літератури цього етносу, а також сучасних її творців в Україні. Причому – спочатку: відомості про життя письменника, аналіз творчості за збірками, книгами прози, значення творчості тощо. Подано бібліографію текстів і критичної літератури про автора. Запропоновано запитання і завдання для студентів, тестовий контроль. Розглянута історія міжетнічних зв'язків, теми і мотиви цієї літератури в українському письменництві від давньої до сучасної доби. Зроблено підсумок про значення цієї літератури, зокрема і про місце творів у шкільній програмі.

2. Мета навчальної дисципліни: завершити літературознавчу підготовку студентів-філологів випускних курсів денного та заочного навчання шляхом розгляду словесної творчості національних меншин, які населяють територію України (кримськотатарської, білоруської, російської, польської, румунської та молдовської (молдавської), угорської, єврейської, німецької, грецької, циганської, грузинської, гагаузької); з'ясувати взаємини цієї творчості з літературою титульної нації, її (словесної творчості) минулим, сучасним станом і перспективами розвитку; визначити особливості викладання літератур національних меншин в загальноосвітніх закладах середньої освіти.

Дисципліна допомагає розширити знання студентів про міжетнічні історичні зв'язки на території України, які безпосередньо вплинули на розвиток культури, зокрема літератури, сприяє удосконаленню навичок аналізувати твори, а також впливає на формування національної толерантності студентів.

3. Пререквізити. Ефективному засвоєнню курсу «Вивчення літератури народів України в ЗЗСО» сприяють знання, попередньо набуті студентами з дисципліни «Історія української літератури» від давньої до сучасної, «Сучасна українська мова», «Актуальні питання історії та культури України», «Методика викладання української літератури», «Педагогіка з основами педмайстерності».

4. Результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- художні тексти із запропонованого переліку творів;
- основні факти з історії населення національних меншин на теренах України;
- особливості культури, історії, етнографії народів, література яких представлена в курсі;
- історію взаємин національних меншин з титульною нацією;
- особливості мовленнєвої ситуації в здійсненні процесу міжкультурного спілкування;
- й розуміти шляхи розвитку системи освіти України в умовах реформаційних змін та світових освітніх тенденцій;
- сучасну термінологію, наукові поняття, концепції, теорії, методи дослідження педагогічних та філологічних наук. Розуміти загальні тенденції, закономірності розвитку педагогічної та філологічної наук, їх значення у формуванні наукової картини світу сучасного школяра, студента;
- історію літературного життя на Буковині; аналізувати взаємозв'язки явищ і фактів української літератури з відповідними явищами і фактами літератури національних меншин краю;
- сучасні літературні течії.

вміти:

- аналізувати твори письменників національних літератур, визначати їх тематику і проблематику;

- декламувати напам'ять найхарактерніші зразки поетичної творчості провідних майстрів національних літератур в українських перекладах;
- пов'язувати твори письменників національних літератур із творчістю українських авторів;
- розв'язувати прикладні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі середньої освіти, які вимагають достатнього інтелектуального потенціалу й поглибленого рівня знань та вмінь інноваційного характеру, а також передбачають застосування теорій і методик наук про освіту, зокрема філологічну, в умовах організації навчально-виховного процесу в закладі загальної середньої освіти;
- бути критичним і самокритичним;
- цінувати мультикультурність і різноманіття світу, вибудовуючи свою професійну діяльність на засадах толерантності й співробітництва;
- системно аналізувати головні тенденції історичного розвитку українського народу, цінувати його культурно-історичні та морально-етичні надбання та сприяти розв'язанню актуальних загальнодержавних і суспільних завдань;
- дотримуватися правил академічної доброчесності;
- ставити та вирішувати проблеми, виявляючи здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;
- демонструвати знання з обраної філологічної спеціалізації, вміння збирати, систематизувати та інтерпретувати мовні й літературні факти, обирати оптимальні дослідницькі прийоми й методи для їх аналізу;
- абстрактно мислити, аналізувати та синтезувати, генерувати нові ідеї (креативність);
- критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки, виокремлювати та кваліфікувати наукові проблеми в цій галузі;
- здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, обираючи для цього оптимальні дослідницькі підходи й методи; інтерпретувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних;
- осмислювати літературу як полісистему, використовувати профільні знання в галузі літературознавства для оцінки сучасного літературного процесу в Україні та світі, теоретико-літературних узагальнень;
- характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації;
- доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцям, так і широкому загалові, зокрема особам, які навчаються;
- організовувати навчальний процес з української мови та літератури на засадах особистісно-орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів; проектувати та організовувати навчальний процес на рівні курсу, розділу, теми, уроку, педагогічної ситуації;
- формувати в учнів уміння користуватися метамовою лінгвістики та літературознавства; знати термінологію, загальні теоретичні положення мовознавства й літературознавства, історичні надбання та новітні досягнення і ступінь їх висвітлення в шкільному курсі української мови.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Вивчення літератури народів України в ЗЗСО											
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин					Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	

Денна	5	9	4	120	2	16	14			86	4	іспит
Заочна	5	9	4	120	2	4	4			108	4	іспит

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Літератури кримськотатарського і слов'янського народів											
Тема 1. Вступ	10	2			2	6	7	1				6
Тема 2. Кримськотатарська література	8	2				6	11	1				10
Тема 3. Білоруська література України	8		2			6	11		1			10
Тема 4. Російська література	8		2			6	12				2	10
Тема 5. Польська література	8	2				6	11		1			10
Разом за ЗМ1	42	6	4		2	30	52	2	2		2	46
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Літератури інших національних меншин України											
Тема 1. Румунська і молдавська література	12	2	2			8	9	1				8
Тема 2. Угорська література	8		2			6	7				1	6
Тема 3. Єврейська література	10	2				8	9		1			8
Тема 4. Німецькомовна література	12		2			10	9	1				8
Тема 5. Грецька література	8		2			6	8					8
Тема 6. Циганська література України	8	2				6	9				1	8
Тема 7. Грузинська література	12	2	2		2	6	8					8
Тема 8. Гагаузька література	8	2				6	9		1			8
Разом за ЗМ 2	78	10	10		2	56	68	2	2		2	62
Усього годин	120	16	14		4	86	120	4	4		4	108

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми
1	Вступ
2	Кримськотатарська література
3	Білоруська література України
4	Російська література
5	Польська література
6	Румунська і молдавська література
7	Угорська література
8	Єврейська література
9	Німецькомовна література
10	Грецька література
11	Циганська література України.
12	Грузинська література
13	Гагаузька література

6. Система контролю та оцінювання

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

•*Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція), пояснення, розповідь, бесіда.

•*Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

•Семінарські.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Вид контролю – екзамен.

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання \:

- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- реферати;
- есе;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни за шкалою ECTS та національною шкалою

Оцінка А (90 – 100 балів) або „відмінно” виставляють за відповідь, яка містить вичерпне за сумою поданих знань розкриття усіх запитань, розгорнуту аргументацію кожного з положень, побудована логічно й послідовно, розкриває питання від його нижчих до вищих рівнів, а також містить приклади з художніх текстів, які дозволяють судити про повноту уявлень студента з поставленого питання. Відповідь повинна бути викладена гарною, багатою мовою, відзначатися точним вживанням термінів, містити посилання на засвоєну навчальну літературу.

Оцінка В (80 – 89 балів) або „добре” виставляють за відповідь, яка містить повне, але не вичерпне за сумою виявлених знань висвітлення усіх запитань, що містяться в білеті, скорочену аргументацію головних положень, допущено порушення логіки й послідовності викладу матеріалу, а розуміння теоретичних питань не підкріплює ілюстраціями з художніх текстів. У відповіді допускаються стилістичні помилки, неточне вживання термінів, довільне витлумачення фактів.

Оцінка С (70 – 79 балів) або „добре” виставляють за відповідь, яка містить недостатньо вичерпне за сумою виявлених знань висвітлення запитань, що містяться в білеті, відсутня аргументація головних положень, допущено порушення логіки й послідовності викладу матеріалу, а наведені приклади з текстів не відповідають теоретичним моментам даного курсу. У відповіді допускаються стилістичні помилки, неточне вживання термінів, довільне витлумачення фактів. Крім того, таким балом може бути оцінений студент, який протягом семестру не виявляв відповідних знань з даного курсу, але на іспиті успішно відповів на поставлені теоретичні та практичні завдання.

Оцінка D (60 – 69 балів) або „задовільно” виставляють за відповідь, яка містить неповне за сумою виявлених знань висвітлення усіх запитань, поверхово аргументує положення відповіді, у викладі допускає композиційні диспропорції, порушення логіки й послідовності викладу матеріалу, не ілюструє теоретичні положення прикладами з художніх текстів. Мова відповіді рясніє помилками, наявне неправильне слово- й терміновживання.

Оцінка E (50 – 59 балів) або „задовільно” виставляють за відповідь, яка містить неповне за сумою виявлених знань висвітлення усіх запитань або за незнання окремого питання із загальної кількості поставлених. У викладі студента допущені композиційні диспропорції, порушення логіки й послідовності викладу матеріалу. Студент не може відтворити основні теоретичні положення, але наводить окремі приклади з художніх текстів. Мова відповіді рясніє помилками, наявне неправильне слово- й терміновживання, немає розуміння окремих літературознавчих термінів.

Оцінка FX (35 – 49 балів) або „незадовільно” виставляють у разі, коли студентом на протязі навчального семестру набрано недостатню кількість балів за змістові модулі, він не може бути допущеним до складання іспиту. У випадку, якщо студент допущений, але його відповідь на іспиті містить неправильне висвітлення заданих питань, помилкову аргументацію, допускаються помилкові умовиводи, неправильне посилання на факти та їхнє витлумачення, мова близька до суржику, він також може бути оцінений незадовільно.

Оцінка F (1 – 34 бали) або „незадовільно” виставляють у разі, коли студентом протягом навчального семестру набрано недостатню кількість балів за змістові модулі, він не може бути допущеним до складання іспиту. У випадку, якщо студент допущений, але відповісти на поставлені запитання на іспиті він не може або відповідає неправильно, а також не може дати відповідь на жодне із поставлених додаткових запитань, така відповідь оцінюється незадовільно.

Шкала оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за

		розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)													Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2								40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13		
3	5	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5		

7. Рекомендована література (основна)

1. Закон України Про національні меншини в Україні (25 червня 1992 р.).
2. Звернення до громадян України всіх національностей (24 серпня 1991 р.).
3. Декларація прав національностей України (1 листопада 1991 р.).
4. Емінеску М. Поезії / Упор. та вст. ст. А. М'ястківського; Пер. з рум. К.: Дніпро, 1974. 255 с.
5. Емінеску М. Зневірений дух: Повість, Новели, казки / Пер. з рум. К.: Дніпро, 1989. 253 с.
6. Емінеску М. Лучафер / Пер. з рум. В. Колодія. *Буковинський журнал*. 2001. № 1-2. С. 144 – 157. Окр. вид. Чернівці: Букрек, 2003. 56 с.
7. Емінеску М. У вирій. Вранішня зоря. На добраніч: [Вірші]. Пер. з рум. Б. Мельничука. *Глогорожечка: Книга для читання дітям дошк. та мол. шк. віку*. Чернівці: Букрек, 2003. С. 30-31.
8. Конституція України (28 червня 1996 р.). Статті 10, 11, 24, 37, 53.
9. Мелодії білоруської жалійки: Поезії / упор. та пер. з біл. В. Гуцаленка. К.: ГСРЛМНМУ, 1998. 272 с.
10. На нашій, на своїй землі: Антологія різномовної поезії України. Кн. 1: Білоруська. Гагаузька. Грецька. Грузинська. Єврейська. Кримськотатарська. Литовська. Німецька. К.: Головна спеціалізована редакція літератури мовами національних меншин України, 1995. 352 с. Кн. 2: Російська, Румунська, Угорська. Циганська. К.: ГСРЛМНМ України, 1995. 415 с.
11. Окрушина сонця: антологія кримськотатарської поезії XIII—XX століть / Упор. Микола Мірошніченко, Юнус Кандим. К.: ГСРЛМНМ, 2003. 791 с.

- 12.Слов'янська ліра: Збірник / Упор. та пер. Р.Лубківського; Передм. Д.Павличка. К.: Дніпро, 1983. 421 с.
- 13.Целан Пауль. Поезії: Антологія українського перекладу / Упор., переклад. П. Рихло. Чернівці: Букрек, 2001. 222 с.
- 14.Шульц Б. Цинамонові крамниці. Санаторій під клеписдрою. Львів: Просвіта, 1995. 252 с.
- 15.Шульц Б. Цинамонові крамниці / Пер. з пол. І. Гнатюка. *Жовтень*. 1989. №2. С. 37 – 68.
- 16.Самотній пілігрим. Сучасна кримськотатарська проза / Упор. В. Даниленко. К.: Видавець В. Даниленко. 2003. 417 с.
- 17.Молитва ластівок: Антологія кримськотатарської прози XIV—XX століть, в 2 книгах Мірошніченко М., Кандим Ю. Київ: Етнос, 2005, 2006.
- 18.Француз К.-Е. За правду: Роман. / Перекл. з нім. Л. Горлач і Б. Савченко. К. : Дніпро, 1971.

До теми “Кримськотатарська література”

1. Юусова Л.С. Крымскотатарская литература: Сборник произведений фольклора и литературы VIII – XX вв. Симферополь: Доля, 2002. 343 с.
2. Велієв А., Емін С., Кандим Ю., Кокій А., Куртнезір З., Шакір С., Темір- кая Ю. [Вірші]. *На нашій, на своїй землі*. Кн. 1. С. 201-303.
3. Умеров Ервін. Чорні поїзди. *Умеров Эрвин. Чёрные поезда: Рассказы и повести*. М.: Сов. писатель, 1991. 352 с.
4. Умэров Э. Вторая невеста: Рассказы и повесть / Пер. авт. М.: Сов. писатель, 1984. 368 с.
5. Кримський А. Література кримських татар [укр., кримськотатар. і рос. мовами] / Упор. О. Губар. Симферополь: Доля, 2003. 200 с.
6. Мірошніченко М. Слово долі і доля слова. Вісім століть кримськотатарської поезії. *Окрушина сонця. Антологія кримськотатарської поезії XIII-XX століть* / Упор. М. Мірошніченко, Ю. Кандим. К.: Етнос, 2003. С. 5-18.
7. Мірошніченко М. Всесвіт, що збудований в Криму. *Молитва ластівок*. Кн. 1.: Антол. кримськотатар. прози XIV-XX століть / Упор. М. Мірошніченко, Ю. Кандим. К.: Етнос, 2005. С. 6-12.
8. Мірошніченко М. Література двох відроджень. *Молитва ластівок*. Кн. 2.: Антол. кримськотатар. прози XX-XXI століть / Упор. М. Мірошніченко, Ю. Кандим. К.: Етнос, 2006. С. 6-11.
9. Даниленко В. Епос Дикого поля. *Самотній пілігрим. Сучасна кримськотатарська проза* / Упор. В. Даниленка. К., 2003. С. 4-19.

До теми: “Білоруська література”

1. Казаков М., Львович М., Сидоренко В. [Вірші]. *На нашій, на своїй землі*. Кн. 1. С. 11-61.
2. Сидоренко В. Яса: Поезії. Авториз. переклад з білоруської. К.: Молодь, 1972. 56 с.
3. Богданович М. Лірика / Пер. з біл.; Вст. ст. І.Денисюка. К.: Дніпро, 1967. 177 с.
4. Львович М. Земле моя: Поезії. Передм. Г.Коломієць. Х.: Прапор, 1985. 39 с.
5. Богданович М. Стратим-лебідь. Зібр. творів: поезія, проза, публіцистика, критика, листи. Львів: Світ, 2002. 407 с.
6. Лубківський Р. Білоруський Ікар / Богданович М. Стратим-лебідь. Зібр. творів. Львів: Світ, 2002. С.7-24.

До теми: “Румунська і молдавська література”

1. Асакі Г. Цикл “Історичні новели” (“Руксанда Доамна” та ін.). П’єса “Повернення верховинця з Англії”. Стаття “Козаки”. *Асакі Г. Вибране*. К.: ГСРЛМННУ, 2000. 165 с.
2. Хиждеу А. Избранное: Поэзия. Проза. Публицистика. Письма. Мысли. Заметки. Аналекты / Сост. Н.Романенко. Кишинев: Лит. артистикэ, 1986. 318 с.
3. Мельничук Б. Відлуння Хотинської звитяги. *Хотинська звитяга: Тисячолітнє місто в народній творчості, художній літературі та мистецтві*. Чернівці: Золоті литаври, 2002. С. 27 – 31.

4. Александри В. Избранное: В 2 т. – Т. 1: Поэзия, проза; Т. 2: Пьесы. – Кишинев: Карта молдовеняскэ, 1966.
5. Александрі В. Стефан і Дукай: [Балада] / Мельничук Б. Журавлиний міст. Ужгород: Карпати, 1981. С. 22 – 24.
6. Хашдеу Б.П. Избранное / Сост. и вст. ст. Н.Романенко. Кишинев: Лит. артистикэ, 1978. 415 с.
7. Романець О. Джерела братерства: Богдан П. Хашдеу і східноромансько-українські взаємини. Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1971. 192 с.
8. Емінеску М. Поезії / Упор. та вст. ст. А.М'ястківського; Пер. з рум. К.: Дніпро, 1974. 255 с.
9. Емінеску М. Зневірений дух: Повісті, новели, казки / Пер. з рум. К.: Дніпро, 1989. 253 с.
10. Емінеску М. Лучафер: Поема. Чернівці: Букрек, 2003. 56 с.
11. Бостан Г., Гочу С., Жіряде Д., Зегря І.Г., Кілару Й., Лютик М., Терицану В. [Вірші]. *На нашій, на своїй землі*. Кн. 2. С. 128 – 253.
12. Левицький В. Признання: Поезії / Пер. з молд. А.М'ястківського. К.: Рад. письменник, 1974. 62 с.
13. Лютик М. Відлуння вогню: Поезії / Пер. В.Колодія. К., 2001. 189 с.
14. Бостан Г. Хронограми у камені. Чернівці: Рута, 2003. 120 с.
15. Ковалець Л. З українсько-румунських літературних теренів: статті, рецензії, інтерв'ю, архівні документи. Чернівці: Букрек, 2014. 160 с.
16. Мельничук Б. І. Українські координати Михайла Емінеску. *Григорій Бостан – 70. Актуальні проблеми румунської філології* : матеріали Міжнародної конференції. Чернівці, 10-12 жовтня, 2011. Чернівці, 2011. С. 444-451.
17. Мельничук Б. Народжений у Йорданештах. *Серце логосу. Inima Logosului*. Чернівці: Букрек, 2019. С. 4-12.
18. Мойсей А. Складові етнокультурної ідентифікації в українсько-румуно-молдавській прикордонній зоні (на прикладі українців Сучавського повіту Румунії та східнороманського населення Чернівецької області України). *Буковинський журнал*. 2009. Ч. 1-2. С. 177-191.

До теми: „Єврейська література”

1. Шолом-Алейхем. Тев'є-молочар. / Шолом-Алейхем. Твори: В 4 т., т. 1. К.: Дніпро, 1967. С. 23-154.
2. Шолом-Алейхем. Мандрівні зірки: Роман на 2 ч. К.: Рад. письменник, 1963. 468 с.
3. Бажан М. Слово світлої людської надії / Шолом-Алейхем. Твори: В 4 т. К.: Дніпро, 1967. Т. 1. С. 5-24.
4. Каган А. Шолом-Алейхем. К.: Дніпро, 1963. 346 с.
5. Штейнбарг Е. На камені; Хлопчику-горобчику...; Один і два – буде три; З відрами через плечиче; Чепурненька наша хатка; Там, де райські ворітечка; Затремти, рибчино-рибко: [Вірші]. *Ластівка*. 1994. № 3. С. 28-33.
6. Мельничук Б. Мудрець з душею дитини. *Ластівка*. С. 27-28.
7. Бург Й. Маковей. Раса. Цадик. *Буковинський журнал*. 1994. № 3-4. С. 19-37.
8. Бург Й. Квіти і сльози: Оповідання. Нариси / Вст. ст. та пер. П. Рихла. Чернівці, 1997. 255 с.
9. Рихло П. Земля і небо Йосифа Бурга: Фольклорно-міфологічні джерела творчості. *Буковинський журнал*. 1992. № 2-3. С. 155-164.

До теми: „Німецькомовна література”

1. Француз К.-Е. За правду: Роман / Пер. з нім. Л. Горлача і Б. Савченка. Післям. Д. Наливайка. К.: Дніпро, 1972. 351 с.
2. Француз Карл-Еміль. Привітання Буковині. “Ми ж так кохалися з тобою...”; Нойбауер Ернст Рудольф. На золотій Бистриці; Штауфе-Сімігінович. До Карпат. До Батьківщини; Обріст Йоган Георг. В гаю біля гори Гореча; Амстер Моріц. Буковина. *Поетія*. 1989. Вип. 2. С. 170-178 / Пер. з нім. М. Нагірного; Передм. В. Лучука.
3. Рихло П. Українська літературна школа в австрійській літературі. *Буковинський журнал*. 1998. № 2. С. 133-139.
4. Загублена арфа: Антологія німецькомовної поезії Буковини / Пер., передм. та дов. П. Рихла. Чернівці: Золоті литаври, 2002. 543 с.

5. Целан Пауль. Меридіан серця: Поезії / Пер. з нім. П. Рихла. Чернівці: Прут, 1992. 152 с.
6. Целан Пауль. Поезії: Антологія українського перекладу / Упор. та передм. П. Рихла. Чернівці: Букрек, 2001. 224 с.
7. Ауслендер Р. Час фенікса: Вибрані вірші / Упор., вст. ст. та пер. з нім. П. Рихла. Чернівці: Мол. буковинець, 1998. 247 с.
8. Рихло П. Український меридіан Карла Еміля Францоza / Француз Карл Еміль. *Ucrainica. Культурологічні нариси* / Пер. з нім.; передм. й коментар Петра Рихла. Чернівці: Книги-XXI, 2010. С. 7-17.
9. Рихло П. Поетична Атлантида Буковини. *Загублена арфа. Антологія німецькомовної поезії Буковини* / Концепція вид., переклад, передм. та бібліограф. довідки Петра Рихла. Чернівці: Золоті литаври, 2002. С. 6-21. Повторне вид. – 2007 р.
10. Рихло П. «Мисляче серце, що співає»: Життя і творчість Рози Ауслендер. *Час фенікса. Вірші та проза* / Упор., передм. та пер. з нім. Петра Рихла. Чернівці: Книги-XXI, 2011. С. 13-30.
11. Рихло П. Світлопримус Пауля Целана: Туга за темрявою. *Пауль Целан. Світлопримус: поезії* / Упор., перекл. з нім., післямова та глосарій Петра Рихла. Чернівці: Книги-XXI, 2018. С. 199-211.
12. Рихло П. «Чорно, як рана пам'яті...»: Чернівці й Буковина в житті та творчості Пауля Целана. *Буковинський журнал*. 2020. Ч. 4 (118). С.177-197.

До теми „Грузинська література”

1. Чілачава Р. [Вірші]. *На нашій, на своїй землі*. Кн. 1. С. 145-175.
2. Чілачава Р. Саповнела – квітка щастя: Поезії / Авториз. перекл. з груз. К.: Молодь, 1972. 62 с.
3. Чілачава Р. Два голоси: Поезії / Авториз. перекл. з груз. К.: Молодь, 1990. 152 с.
4. Слапчук Д. Література – модель духовного життя народу. Розмова з Раулем Чілачавою. *Українська літературна газета*. 2021. 9 квітня. С. 8-9; 20.

До теми „Угорська література”

1. Балла К. Балла Л. Горват Ш. Салаї Б. та ін. [Вірші]. *На нашій, на своїй землі*. Кн. 2. С. 255-309; 340-367.
2. Балла К. Речитативи: Поезії / Авториз. перекл. з угор. І. Петровця. К.: Молодь, 1983. 80 с.
3. Герасимова Галина. Балла Ласло. *Шевченківська енциклопедія в 6 т.* Т. 1. А-В. К., 2012. С. 320.

До теми „Грецька література”

1. Бахтаров Василь. Кир'яков Леонтій. [Вірші]. *На нашій, на своїй землі*. Кн. 1. С. 88-142.

До теми „Гагаузька література”

1. Арнаут Тудорка. Бошков Віталій. [Вірші]. *На нашій, на своїй землі*. Кн.1. С. 64-85.

До теми „Циганська література”

1. Козимиренко Міха. [Вірші]. *На нашій, на своїй землі*. Кн. 2. С. 390-401.
2. Козимиренко М. Циганська кров. Поема і балади. Київ, 2005.
3. Василюк Ю. Циган з українським серцем. *Літ. Україна*. 2003. 10 квіт.
4. Келар С. П. Козимиренко Міха [...] – циганський поет, перекладач, композитор. *ЕСУ. Т. 13*. Київ, 2013. С. 646.

До теми „Російська література”

1. Вишеславський Л. Сковородинівське коло: Поезії. К.: Смолоскип, 1997. 70 с.
2. Палагута М. Быль со сказкой пополам: Стихи, рассказы в стихах, сказки, потешки и небылицы. К.: Веселка, 1980. 83 с.
3. Палагута Н. Время снегиря: Стихи. Ужгород: Карпати, 1990. 192 с.
4. Палагута М. Соловей; До бабці нашої зайдіть; Голубе лошатко; Подарунок; Пер.і вст. слово Б.Мельничука. *Ластівка*. 1996. № 1-2. С. 31-34.
5. Кондрашенко Л. Сердолік: [Стихи]. Симферополь: Крым, 1970. 87 с.

6. Кондрашенко Л. Горсть земли: Стихи. Симферополь: Таврия, 1978. 109 с.
7. Чичибабин Б. Собрание стихотворений. Харьков: Фолио, 2009. 890 с.
8. Дзюба І. Свобода і неволя Бориса Чичибабіна. Стаття перша. Стаття друга. *Іван Дзюба. З криниці літ: У 3 т. Т.1.* К.: Києво-Могилянська академія, 2006. С. 728-754.
9. Бунина С. Борис Чичибабин: обязательство жить / Чичибабин Б. Собр. Стихотворений. Х., 2009. С. 3-13.

До теми „Польська література”

1. Шульц Б. Цинамонові крамниці. Санаторій під Клепсидрою. Львів: Форум видавців, 2004. 360 с.
2. 50 польських поетів: Антологія польської поезії / Пер., передм. та довід. про авт. Д. Павличка. К., 2001. 583 с.
3. 50 польських поетів. Антологія польської поезії у перекладах Дмитра Павличка / Передмова та лівідки про авторів Д. Павличка. К.: Основи, 2001. 583 с.
4. Lucja Uszakowa [Луція Ушакова]. *Z Polska w sercu* [З Польщею в серці] : Передмова і вірші. Чернівці, 2015. 30 с.

8. Інформаційні ресурси

1. Електронная еврейская энциклопедия <http://www.eleven.co.il/>
2. EXLIBRIS – українська електронна бібліотека: <http://ukrlib.com>
3. Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка: <http://www.philology.Kiev.ua>
4. НДІ українознавства: <http://www.rus.kiev.ua>
5. Український лінгвістичний портал: <http://www1.ulif.org.ua/ulif/>
6. Національна спілка письменників України: <http://www.nspu.org.ua>